

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ CONCEPTUAL PROVISIONS FOR ENSURING A BALANCED ECONOMIC DEVELOPMENT OF TERRITORIES

У статті обґрунтовано концептуальні положення щодо забезпечення збалансованого економічного розвитку територій. Проаналізовано сутність збалансованого та сталого розвитку. Визначено, що збалансованість характеризує узгодженість, яка дозволяє регіону акумулювати та зберегти у своїй структурі всі потрібні елементи, що організовані у певному співвідношенні та взаємодіють для досягнення сформульованих цілей – отримання бажаних результатів. Визначено еволюцію становлення концепції збалансованого розвитку. Виокремлено чинники збалансованого економічного розвитку. Обґрунтовано ключові передумови збалансованого економічного розвитку територій, серед яких: структурно-економічні, факторно-економічні, соціально-економічні. Систематизовано принципи збалансованого економічного розвитку, що було здійснено на основі синтезу економічного розвитку, територіального розвитку, збалансованого, сталого розвитку та принципів синергетики.

Ключові слова: економічний розвиток, збалансованість, сталий розвиток, збалансований розвиток, принципи, чинники, умови забезпечення збалансованого економічного розвитку територій.

В статті обґрунтовано концептуальні положення по забезпеченню збалансованого економічного розвитку територій.

ванного економічного розвитку територій. Проаналізована сутність збалансованого та сталого розвитку. Определено, что сбалансированность характеризует согласованность, которая позволяет региону аккумулировать и сохранить в своей структуре все необходимые элементы, организованные в определенном соотношении и взаимодействующие для достижения сформулированных целей - получения желаемых результатов. Определена эволюция становления концепции устойчивого развития. Выделены факторы сбалансированного экономического развития. Обоснованы ключевые предпосылки сбалансированного экономического развития территорий, среди которых: структурно-экономические, факторно-экономические, социально-экономические. Систематизированы принципы сбалансированного экономического развития территорий путем синтеза принципов экономического развития, территориального развития, сбалансированного, устойчивого развития и принципов синергетики.

Ключевые слова: экономическое развитие, сбалансированность, устойчивое развитие, сбалансированное развитие, принципы, факторы, условия обеспечения сбалансированного экономического развития территорий.

УДК 338.24:332.02

Бабенко К.С.

к.ф.-м.н., доцент,
завідувачка кафедри менеджменту
Українська інженерно-педагогічна
академія

The article substantiates the conceptual provisions for ensuring balanced economic development of territories. The essence of balanced and sustainable development is analyzed. It is determined that balance characterizes the coherence, which allows the region to accumulate and retain in its structure all the necessary elements that are organized in a certain ratio and interacted to achieve the stated goals – to obtain the desired results. The evolution of the balanced development concept formation is determined. The factors of balanced economic development are singled out. The key preconditions of balanced economic development of territories are substantiated, among which: structural-economic, factor-economic, social-economic. The principles of balanced economic development are systematized due to the synthesis of the principles of economic development, territorial development, balanced, sustainable development and principles of synergetics. The key principles of balanced economic development of the territories are the following: optimal decentralization of interests of the main system participants; systemic complexity and self-actualization; high integration of system participants; innovation prospects; information transparency.

Key words: economic development, balance, sustainable development, balanced development, principles, factors, conditions of ensuring balanced economic development of territories.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток національної економіки супроводжується нестабільними змінами соціально-економічного характеру, значними трансформаційними процесами, реформуванням територіально-галузевої структури господарства регіонів. Необхідність вирішення актуальних проблем життєдіяльності країни викликає появу нових завдань щодо пошуку ефективних інструментів забезпечення збалансованого економічного розвитку територій. З іншого боку, ефективне функціонування територій в Україні стає можливим також на основі формування дієвих державних механізмів управління, які будуть спроможні забезпечити збалансований розвиток територій. Адже від їх наявності залежить якість і швидкість здійснення адміністративних змін в країні, відновлення та розвиток територій. Все це

зумовлює потребу в розробленні концептуальних положень щодо забезпечення збалансованого економічного розвитку територій країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням забезпечення збалансованого розвитку регіонів присвячені напрацювання таких зарубіжних та вітчизняних вчених, як: В. Белкін, О. Говтвань, В. Івантер, Г. Клейнер, Ю. Лейбкінд, В. Перламутров. При цьому проблема збалансованого розвитку регіонів відноситься до числа найбільш дискутованих, причому навіть в джерелах, що відносяться до одного історико-часового періоду, збалансований розвиток розглядається з різних позицій. Окрім цього, поза увагою теоретиків та практиків залишається аспект формування політики збалансованого економічного розвитку територій.

Постановка завдання. У зв'язку з зазначеним вище, метою статті є обґрунтування концептуальних положень щодо забезпечення збалансованого економічного розвитку територій

Виклад основного матеріалу. В рамках дослідження сутності поняття «збалансований економічний розвиток» визначено, що найчастіше збалансований розвиток ототожнюється зі стійким розвитком, що, є не зовсім коректно, тому що стійкість передбачає збереження заданого стану, а збалансованість – дотримання встановлених пропорцій, забезпечення балансу між поточною і заданою ситуацією. Незважаючи на це, важливість дослідження сталого розвитку не втрачає актуальності. Слід зазначити, що поширення даних термін отримав після опублікування доповіді «Наше спільне майбутнє» Комісії ООН по навколишньому середовищу та розвитку, в рамках якої було впроваджено стратегію сталого розвитку в багатьох країнах світу (1987 р.).

В історичному аспекті дана категорія розпочала розглядатися через призму соціоекологічного економічного розвитку, де базовими поняттями є усвідомлення єдності природи, економіки та суспільства. Ряд російських вчених [1; 2; 4] визначають сталий розвиток як стратегічну спрямованість, яка націлена на досягнення гармонії між людьми, а також між суспільством та природою. Відповідно до їх розуміння сталий розвиток є розвитком єдиної системи «природа та людина», обидві складові якої співіснують за принципом симбіозу, що забезпечує, з одного боку, покращення якості життя людей, з іншого – якості навколишнього середовища, що приводить до підвищення стійкості цієї системи протягом необмежено тривалого періоду часу». Дійсно, не можна відокремлювати пріоритети розвитку жодної складової концепції через те, що основним принципом її існування стає триєдність, а сталість може бути досягнути лише шляхом гармонійного поєднання потенціалів економіки, природи та суспільства. В цьому контексті важливим завданням стає пошук оптимальності внеску кожної складової в досягнення сталого розвитку країни в цілому та регіону зокрема.

Слід зазначити, що в основу концепції сталого розвитку покладено безліч різнорідних моделей та теорій, сутність та зміст яких, а також нагальні потреби сучасності й людства обумовили когнітивне сприйняття актуальності та своєчасності її прийняття та впровадження. На сучасному етапі країні необхідно вибирати шлях розвитку, який забезпечить високий розвиток економічної системи, належний рівень життя та екологічну безпеку. Серед принципів в даному напрямі простежується необхідність регіонального розмежування менеджменту, що вимагає вибудовування теоретичних аспектів, проведення діагностування та

розробки пропозицій щодо регіонального контексту формування й розвитку робітничих кадрів.

Вітчизняні науковці [3; 7; 10] розгорнули диспут відносно українського формулювання назви концепції – стабільний, сталий, незмінний, стійкий, усталений розвиток й зупиняються на більш прийнятному скороченому варіанті «сталий розвиток», більш правильному розширеному варіанті – «збалансований економічний, соціальний та екологічний розвиток на основі сталого використання ресурсів планети Земля». До факторів, що зумовлюють проблеми переходу України до моделі збалансованого розвитку, входять: високий рівень антропогенного навантаження на певні регіони та значне забруднення навколишнього середовища; незбалансована структура економіки, яка має значний відсоток експорту добувної промисловості; нерівномірність регіональної концентрації виробництва; низький рівень конкурентоспроможності країни на міжнародних ринках; негативні тенденції міжнародної економічної спеціалізації країни; дефіцит та нерівномірність розподілу окремих видів природних ресурсів в межах території.

Аналіз історії становлення концепції збалансованого розвитку дозволив визначити ключові етапи цього процесу та його особливості (рис. 1). З аналізу процесу становлення концепції збалансованого розвитку простежується логічний перехід до екологізації наукових знань і соціально-економічного розвитку територій. Слід зазначити, що Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. В контексті встановлення стратегічних рамок національного розвитку України на період до 2030 року було розглянуто кожну глобальну ціль з урахуванням специфіки національного розвитку.

Слід зазначити, що в умовах модернізації економіки нові підходи до процесів забезпечення збалансованого економічного розвитку територій формуються відповідно до вимог ринкових перетворень. Для організаційних управлінських структур економічних систем на рівні регіону, що базуються на існуючій нормативно-правовій базі, природних, трудових та фінансових ресурсах, вкрай важливим є визначення сценарних прогнозів і виявлення перспективних напрямків, що забезпечують ефективний економічний розвиток. У свою чергу, міжнародний поділ праці, глобалізація економіки, посилення конкуренції, обмеженість інвестиційного та природно-ресурсного потенціалів істотно впливають на збалансований розвиток соціально-економічних систем в довгостроковій перспективі.

Науковий аналіз світового досвіду свідчить про те, що розробка проблеми збалансованого розвитку регіонів в умовах відсутності рівноваги і адаптації економічної системи до циклічних змін в економіці обумовлена об'єктивною природою циклів, яку важливо враховувати економічним суб'єктам

Передумови становлення концепції збалансованого економічного розвитку:

Ідея створення ідеальної моделі суспільства народилась у Платона. Далі, Т. Мор також присвятив свої роботи опису ідеальної держави, побудованої на принципах справедливості й сприяння стабільному розвитку суспільства. У свою чергу, збільшення можливостей людини зумовило народження ідеї про необмежене економічне зростання, яке у подальшому призвело до значного антропогенного навантаження на природні екосистеми та відповідно до катастрофічної експлуатації природних ресурсів.

Eman 1 1972	Визначення взаємозв'язку між економічним розвитком і погіршенням стану навколишнього середовища (Конференція ООН з проблем навколишнього середовища, Стокгольм), початок розвитку природоохоронної політики на державному рівні, створення програми ООН з навколишнього середовища.
Eman 2 1982-1983	Прийняття Всесвітньої Хартії природи (Генеральна асамблея ООН, Вашингтон), створення Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку, до завдань якої відносились розроблення основних принципів та показників збалансованого розвитку, а також глобальної еколого-економічної програми дій.
Eman 3 1987-1992	Розробка нової концепції збалансованого розвитку, як альтернативи розвитку, що базується на необмеженому економічному зростанні (робота Комісії Г. Брундтланд), введено принципи збалансованого розвитку, прийнято Декларацію Конференції ООН з проблем навколишнього середовища (Міжнародна Конференція ООН, Ріо-де-Жанейро).
Eman 4 1998-2002	Прийняття Йоганнесбурзької декларації зі збалансованого розвитку та Плану виконання рішень Порядку денного на XXI століття (Всесвітній саміт ООН зі сталого розвитку, Йоганнесбург).
Eman 5 2015-до тепер	Затвердження 17 Цілей Сталого Розвитку у підсумковому документі «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» (Саміт ООН зі сталого розвитку, Нью-Йорк).

Рис. 1. Еволюція становлення концепції збалансованого розвитку

для створення умов зниження наслідків економічних протиріч, впровадження передових технологій і підтримки інноваційної діяльності.

В умовах ресурсних обмежень і кризових процесів стратегію економічного розвитку на регіональному рівні необхідно визначати тільки з урахуванням показників оптимального балансу економічних, природно-ресурсних і соціальних факторів розвитку економічних систем. Прогнозні оцінки дозволять виявити умови економічного зростання і забезпечити оптимізацію системи економічних та інституційних заходів. Але специфічні особливості територіальних економічних систем вимагають розробки і апробації відповідних концептуальних і методологічних підходів визначення співвідношення між повноваженнями державних, галузевих

і корпоративних структур, відновлення економічних зв'язків на мезо- і мікрорівнях економіки.

Охоплюючи комплекс різних законодавчих, адміністративних і економічних заходів, що проводяться місцевими органами влади, було визначено, що державна політика спрямована на регулювання і оптимізацію процесів, що відбуваються всередині регіону, між регіонами, а також між регіоном і державою. Така гармонізація, прагнення до досягнення балансу особливо важливі при наявності нерівноважних процесів, що постійно відбуваються в регіоні. Саме стійкість є основоположною умовою уникнення певної території кризового стану. Однак досягнення стійкості розвитку обумовлено низкою чинників, які так чи інакше залежать від кон'юнктури ринку і різка їх зміна тягне за

собою втрату стійкості регіоном. Більш жорсткою визначальною умовою стійкості розвитку регіону виступає збалансованість його ресурсного потенціалу. При цьому збалансованість формується і визначається відповідно до визначеного вектору розвитку території. Оцінка збалансованості передбачає виявлення пропорцій між чинниками, що визначають економічний розвиток території.

Необхідно акцентувати увагу, що вибір інструментів подолання проблем функціонування регіонів є непростим завданням, оскільки, кожна адміністративна територія має власну специфіку. Так, у ряді випадків, нерівномірність або асиметрія розміщення продуктивних сил є причиною гальмування економічного розвитку територій. Однак, асиметрія має й позитивні наслідки, і саме на цю особливість слід звертати увагу у ході планування заходів щодо забезпечення збалансованого економічного розвитку територій. Адже врахування позитивних наслідків та запобігання негативним, або хоча б зменшення їх впливу дозволить реалізувати заплановані заходи більш ефективно і з меншими втратами.

Серед чинників збалансованого економічного розвитку необхідно виділити наступні [2; 5; 7]: зміна кількісних та якісних характеристик продуктивних сил національної економіки; зміна технології їх споживання; зміни в реальному секторі економіки, спричинені зміною структури або величини сукупного попиту; зміни в інституційному середовищі; психологічні настрої та сприйняття економічними суб'єктами поточної економічної ситуації та можливих варіантів подальшого розвитку; стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів, наслідком яких є оптимізація структури економіки країни; ефективність і результативність впливу держави на темпи та якісні характеристики економічного розвитку шляхом застосування певних інструментів державного впливу.

Для забезпечення збалансованого розвитку територій головна увага має бути зосереджена на регіональному рівні, де, враховуючи особливості господарювання соціально-економічної системи регіону, стає можливим провести глибокі структурні зміни, збалансувати попит та пропозицію на ресурси, максимально залучити до діяльності населення регіону та здійснити заходи щодо охорони навколишнього середовища. Збалансований розвиток територій, який спрямований на поліпшення інвестиційного клімату і соціально-економічних умов на певній території, є одним із ключових завдань на різних рівнях влади.

Слід зазначити, що збалансованість характеризує узгодженість (узгодження ресурсних можливостей), яка дозволяє регіону акумулювати та зберегти у своїй структурі всі потрібні елементи, що організовані у певному співвідношенні та взаємодіють для досягнення сформульованих цілей –

отримання бажаних результатів. Така узгодженість базується на підтримці певного рівня господарської діяльності, здатна збалансовувати внутрішні неузгодженості за рахунок єдності використання ресурсів підприємств, є ідентифікацією факторів успіху і зосереджує увагу на внутрішніх економічних, виробничо-технологічних, структурних та ринкових можливостях підприємств.

Отже, збалансованість є важливою, оскільки в контексті економічного розвитку територій можливі декілька цілей одночасно, відповідно до співвідношення функцій і ресурсного забезпечення регіону. Впровадження принципів збалансованого розвитку у процес управління територією має базуватися на активізації всіх суб'єктів, всіх зацікавлених сторін, представників різноманітних об'єднань і угруповань. Задля цього доцільно обирати та раціонально використовувати певні інструменти.

Необхідно акцентувати увагу, що до ключових передумов збалансованого економічного розвитку слід віднести:

структурно-економічні – простежується переважання розвитку наукомістких галузей економіки країни, які забезпечують високий рівень доданої вартості;

факторно-економічні – простежується переважання в структурі факторів економічного розвитку тих, що поліпшують якість продуктивних сил (інвестиції, науково-технічний прогрес, людський капітал, інновацій);

соціально-економічні – простежується забезпечення справедливого розподілу національного доходу, зменшення рівня диференціації доходів, поліпшення якісних характеристик рівня життя населення країни та розвитку людського потенціалу.

Слід зазначити, що нестійкість економічного зростання як наслідок розбалансованості економічного розвитку лідируючих країн, стала причиною формування нового економічного порядку, орієнтованого на регулювання економічної динаміки. Протиріччя між цілями економічного зростання і соціального розвитку, орієнтованого на підвищення якості життя, а також загострення екологічних проблем актуалізують питання про перспективи зростання економіки і вимагають зміни вектору економічної політики держави на стимулювання економічного розвитку. Отже, особливої уваги потребує оцінка проблем стійкості та збалансованості регіональної економічної системи, можливостей оптимального співвідношення темпів економічного зростання і соціального розвитку, збалансування робочих місць і трудових ресурсів, відповідності масштабів матеріального виробництва і «екологічної ємності» території, відповідності обсягів матеріального виробництва та рівня розвитку фінансово-кредитної інфраструктури.

У цьому контексті актуальності набуває питання систематизації принципів збалансованого еко-

номічного розвитку, що було здійснено на основі синтезу економічного розвитку, територіального розвитку, збалансованого, сталого розвитку та принципів синергетики (рис. 2).

Можна стверджувати, що економічний розвиток має базуватися на таких принципах: комплексності, необхідності аналізу всіх сторін об'єкта дослідження; системності, важивості обліку внутрішніх взаємозалежностей і зовнішніх чинників з позицій розгляду об'єкта дослідження як елемента системи більш високого рівня; пріоритетності вирішення завдань і здійснення заходів, спрямованих на збереження і поліпшення умов життєдіяльності населення, підтримки нормальних умов його існування; прийнятного ризику, виявлення і реалізації доступних заходів, спрямованих на захист населення в ринковому середовищі та недопущення подолання порогових ситуацій. Реалізація даних принципів означає, що заходи з економічного розвитку будуть сприяти підвищенню якості життя не тільки окремих груп населення, а суспільства в цілому.

Що стосується важливості врахування принципів синергетики, слід зазначити, що вській системі властиве прагнення до самозбереження, яке досягається за рахунок дії двох механізмів: консервативного і інноваційного.

У цьому ракурсі система являє собою єдність стійкості і мінливості, яку можна описати за допомогою основних принципів синергетики. Так, стійкість буття системи характеризують наступні принципи:

Принцип гомеостатичності, який описує стабільне існування системи, фазу «порядку» функціонування її внутрішніх елементів, коригування яких здійснюється за рахунок негативних зворотних зв'язків. Кінцевою метою всіх складних реакцій системи є самостабілізація (підтримання внутрішнього середовища організму в стані рівноваги), що досягається за допомогою негативних зворотних зв'язків, які елімінує обурення середовища. Слід акцентувати увагу, що цей принцип властивий всім складним саморегулюючим системам і полягає в підтримці істотно важливих для збереження системи параметрів у допустимих межах через абсорбування викликів середовища. Отже, система прагне до вироблення механізмів, які блокують наростання в ній негативних тенденцій. Збалансоване існування цілісної системи передбачає динамічну рівновагу, у свою чергу, закон цілісної системи полягає у здатності зазнавати зміни, зберігаючи саму себе.

Принцип ієрархічності системи передбачає певну рівневу організацію її внутрішньої структури. Кожен з рівнів, що становлять органічну цілісність, є необхідною умовою для існування і, певною мірою, подальшого розвитку. Важливу роль в ієрархії систем відіграє час: саме топологія виявляє моменти, що пов'язані із зародженням і подальшим розвитком всіх систем.

Принцип самодетермінації системи пов'язаний із взаємодією її різних сторін, що відтворює умови становлення, «самонастроювання» і саморозгортання системи. Для елементів цілісної системи більш істотними є внутрішні зв'язки, ніж зовнішні. Набір можливих еволюційних шляхів обмежений, тому що вони повинні відповідати внутрішнім властивостям даної системи. Характер реакції системи на зовнішній вплив визначається в основному специфікою її внутрішньої самодетермінації.

У процесі самоорганізації система еволюціонує так, що в ній поступово зароджуються «точки» цілеспрямованого розвитку. У поточному стані системи присутні (в ідеально-інформаційному вигляді) її майбутні ситуації, які виконують функції цільової детермінації поведінки системи.

До принципів, що характеризують фазу трансформації, мінливості, альтернативності сценаріїв розвитку і виникнення нової якості буття системи, відносяться:

Принцип нелінійності, в основі якого лежить не тільки подібність, а й відхилення від нього. І чим більше відхилення від рівноваги, тим швидше йде процес системної зміни. Напрямок розвитку системи виступає не в формі однозначно і безумовно спрямованого вектора, а як результат перетину різних подієвих потоків, що підсилюють один одного. Слід зазначити, що нелінійний характер системи забезпечує можливість її багатосценарного розвитку.

Принцип відкритості системи, який дозволяє розглядати її як таку, що еволюціонує за законами синергетики. Синергетика досліджує процеси, що протікають у відкритих системах, в яких при визначених умовах з хаосу можуть спонтанно виникати впорядковані структури, що і характеризує прагнення до самоорганізації. Самоорганізація та самовідтворення органічної цілісності системи передбачає її принципову відкритість. У точці нестійкості система стає відкритою, що дозволяє їй ускладнюватися, отримувати нову інформацію. Відкритість системи пов'язана з феноменом її самодетермінації, що пояснюється наявністю в системі вільної енергії та інформації, яку вона отримує із зовнішнього середовища, кодує в своїй структурі та використовує для організації своєї життєдіяльності.

Принцип нестійкості системи довгий час не застосовувався в рамках аналізу, адже нестійкість вважалася недоліком системи. У синергетики нестійкість трактується як одна з умов і передумов стабільності і динамічності розвитку. Цілісність системи виступає як необхідний пошук заходів (пропорційності, спільності) і норми (рівноваги, відповідності) і лежить в основі певного типу впорядкованості. Стабілізація руху досягається через нестабільність.

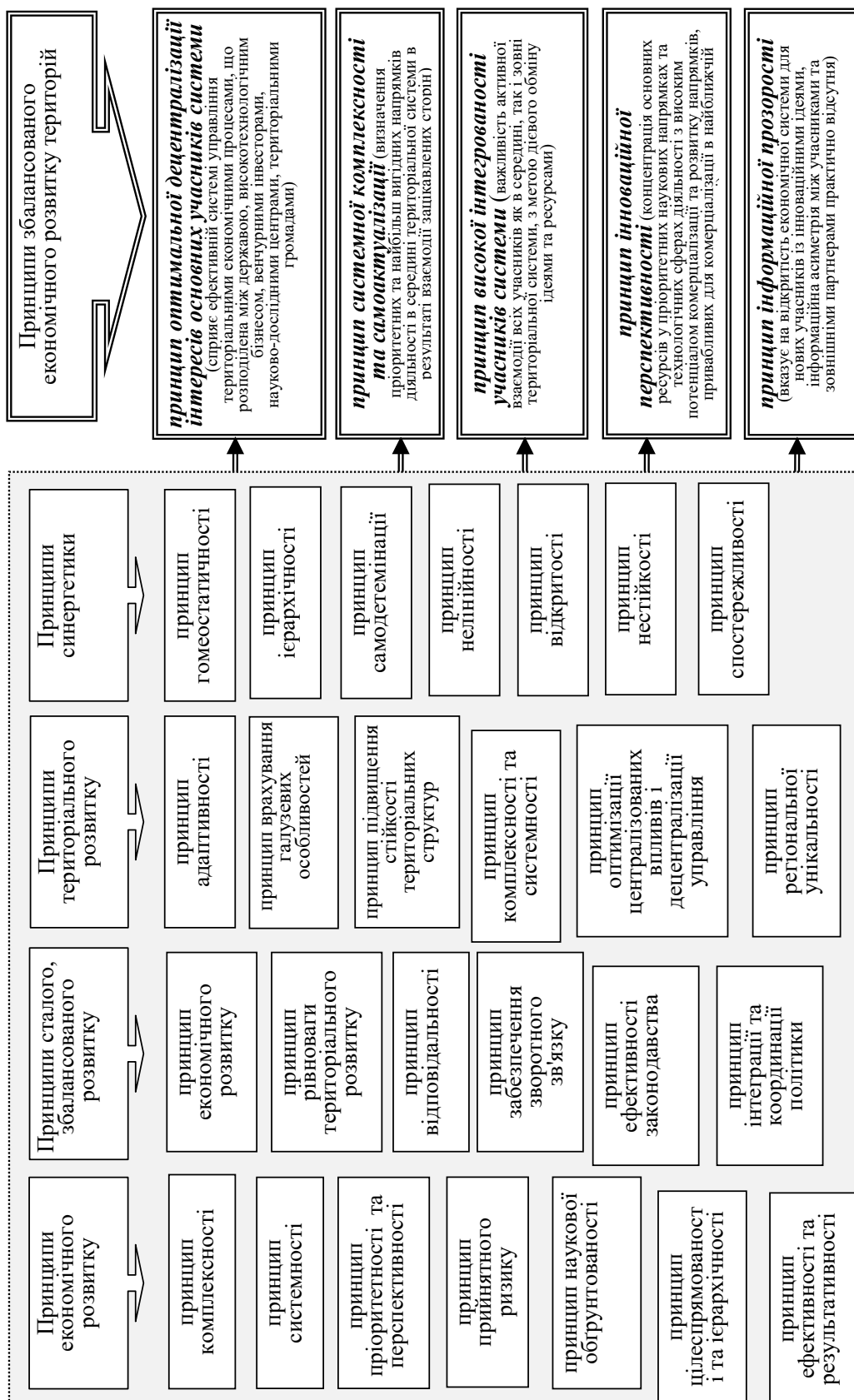

Рис. 2. Визначення специфічних принципів збалансованого економічного розвитку території

Принцип спостережливості, згідно якому наукова теорія повинна мати емпіричне обґрунтування і до неї необхідно застосовувати такі величини і поняття, які операціонально допускають досліду перевірку. Принцип спостережливості підкреслює відносність людських уявлень про систему. Це пов'язано з непередбачуваністю змін нелінійних процесів, з неконтрольованістю взаємодії засобів спостереження з системою, що значно обмежує роль спостерігача цих процесів в його можливості впливати на поведінку синергетичних систем.

До важливих принципів територіального розвитку відносяться: принцип адаптивності; принцип врахування галузевих особливостей; принцип підвищення стійкості територіальних структур; принцип наукової обґрунтованості; принцип комплексності та системності; принцип оптимізації централізованих впливів і децентралізації управління; принцип правомірності; принцип забезпечення зворотного зв'язку.

Для забезпечення реалізації поставлених цілей і завдань концепції стратегічного управління збалансованим економічним розвитком територій, важливим завданням стає систематизація ключових принципів збалансованого економічного розвитку територій:

принцип оптимальної децентралізації інтересів основних учасників системи (ефективна система управління територіальними економічними процесами розподілена між державою, високотехнологічним бізнесом, венчурними інвесторами, науково-дослідними центрами, територіальним громадами);

принцип системної комплексності та самоактуалізації (визначення пріоритетних та найбільш вигідних напрямків діяльності в середині територіальної системи в результаті взаємодії зацікавлених сторін);

принцип високої інтегрованості учасників системи (важливість активної взаємодії всіх учасників як в середині, так і зовні територіальної системи, з метою дієвого обміну ідеями та ресурсами);

принцип інноваційної перспективності (концентрація основних ресурсів у пріоритетних наукових напрямках та технологічних сферах діяльності з високим потенціалом комерціалізації та розвитку напрямків, привабливих для комерціалізації в найближчій перспективі);

принцип інформаційної прозорості (вказує на відкритість економічної системи для нових учасників із інноваційними ідеями, інформаційна асиметрія між учасниками та зовнішніми партнерами практично відсутня).

Отже, запропоновані принципи мають комплексний характер та охоплюють всі аспекти збалансованого економічного розвитку територій. Врахування цих принципів дозволить створити відповідні умови для забезпечення збалансова-

ності розвитку території та оптимального розподілу наявних ресурсів.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, дослідження збалансованого економічного розвитку з теоретичної точки зору та обґрунтування концептуальних положень щодо його забезпечення дає практикам системний інструментарій вирішення наявних проблем і стає базисом для вироблення нових методів поліпшення економічної ситуації в довгостроковій перспективі, що не використовувалися раніше. Окрім цього, детальний аналіз чинників збалансованого економічного розвитку та врахування відповідних принципів дозволить визначити головні стратегічні напрями управління збалансованим економічним розвитком територій з урахуванням факторів зовнішнього середовища. Це дозволить системно вирішувати цілі забезпечення конкурентоспроможності регіону в довготривалій перспективі, його стабільності й розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бабина Е.Н., Патрик Э. Концепция перехода к устойчивому сбалансированному развитию территории. Вестник Международной академии наук. 2014. № 1. С. 29–31.
2. Белкин В.Д. Избранные труды в 3 томах. Том 2. Параллельный рубль и системная сбалансированность экономики. Центральный эконом.-математич. ин-т РАН. Москва : ЦЭМИ РАН, 2015. 616 с.
3. Берданова О.В., Вакуленко В.М. Инструменти регіонального розвитку в Україні. Київ : НАДУ, 2013. 286 с.
4. Говтвань О.Д. и др. Сбалансированность народнохозяйственных комплексов (на примере продовольственного комплекса). Москва : ЦЭМИ АН СССР, 1984. С. 4–5.
5. Клейнер Г.Б. Системная сбалансированность экономики: методы анализа и измерения. Стратегическое планирование и развитие предприятий: Секция 1 / Материалы Шестнадцатого всероссийского симпозиума. Москва, 14–15 апреля 2015 г. Москва : ЦЭМИ РАН, 2015. С. 74–78.
6. Колпаков В.М. Методы управления. Киев : МАУП, 2003. 368 с.
7. Кравців В.С. Територіальний розвиток та регіональна політика в Україні: актуальні проблеми, ризики та перспективи адміністративно-фінансової децентралізації. НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» / наук. редактор В.С. Кравців. Львів, 2017. 120 с.
8. Плисецкий Е.Л. Зарубежный и отечественный опыт государственной поддержки развития территории. Региональная экономика: теория и практика. 2014. № 42 (369). С. 32–44.
9. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. Москва : ИНФРА-М, 2006. 480 с.
10. Романюк С. А. Розвиток регіонів у відкритій економіці: теорія, політика, практика : монографія. Київ : НАДУ, 2013. 408 с.